

XXV.

ERIK II. (WALKENDORF.)

1510—1522.

Denne Mand var Søn af Axel Walkendorf, Landsdommer i Lolland, og Margrete Pallesdatter (Ulfeld). Der kjendes tre Sønner af dette Ægtepar foruden den norske Erkebiskop: nemlig Knud og Johan, der begge ligeledes gik ind i den geistlige Stand, samt Henning, som forplantede Slægten videre og blev Bedstefader til den senere i Bergens Historie med saa stor Berømmelse fremtrædende Christopher Walkendorf, der døde som Danmarks Riges Hovmester 1596.

Allerede meget tidlig synes Erik Walkendorf at have været mellem den unge Kongesøn Christierns nærmeste Omgivelser, han var saaledes hos denne, da han, atten Aar gammel, i Aaret 1499 hyldedes som Thronfølger i Sverige.¹⁾ Da Christiern siden Slutningen af 1506 var bleven Norges Regent, blev Erik sendt op som hans Secretair og fortrolige Raadgiver. Som saadan har han vistnok nydt sin unge Herres høieste Yndest. Herom vidner bl. A., at Christiern 20 Marts 1508 skjænkede et Vaabenskjold til Domprovstiet i Roskilde paa Grund af de Tjenester, som Domprovst Erik havde beviist hans Fader og ham selv.²⁾ Skjønt Erik indtog en mere privat Stilling hos den unge Fyrste, idet den norske Cantsler fremdeles blev i Virksomhed, har han dog vistnok havt meget stor Indflydelse paa Regjeringsforretningerne

¹⁾ Allen, de tre nord. R. Hist. I. 447.

²⁾ Bircherod, Breviarium Equestre 37. Suhms Saml. I., 3 H. 104. Werlauff, Oplysninger til Elephantordenens Hist. S. 23.

og efter Tidens Skik heller ikke undladt at gjøre sig sin Stilling indbringende. Idetmindste har man et Vidnesbyrd i denne Retning bevaret, der er characteristic: I 1507 havde en islandsk Sognepræst været i Oslo paa Landets Hovedsmand, Vigfus Erlendssøns og dennes Hustrus og Broders og andre Islændingers Vegne for at opnaa Begunstigelser af den unge Kong Christiern. Erik betingede sig for sin Umage med at udvirke Privilegierne 80 rhinske Gylden af fuld Vegt samt 80 Ræveskind, hvilke Ydelser skulde erlægges i Hamborg inden St. Mikkelsdag, og hvis ikke Betaling da skede, skulde Brevene sendes Erik tilbage; 10 rhinske Gylden vare allerede paa Forhaand betalte.¹⁾

Forøvrigt er der til Eriks Navn i den Tid tidlig blevet knyttet en Tradition af lidet hæderlig Art, den bekjendte Fortælling, at det skulde have været ham, der under et Besøg i Bergen først var bleven opmærksom paa den unge Dyvekes Yndigheder og ved en forførerisk Skildring af disse have opflammet Christierns Begjærighed. Men Fortællingen stammer ene og alene fra Svanings latinske Historie eller rettere historiske Roman om Kongen, hvilken senere er gjentagen og udskreven af utallige Forfattere.²⁾ Da imidlertid saa mangfoldige af de pikante Træk i Svanings Bog bevislig kun ere Opdigtelser, eller, om det kommer høit, Folkesnak, skjænker jeg ikke denne Beretning Tiltro. Erik har allerede nu været en ældre Mand, hans hele Færd lærer os at kjende en alvorlig Personlighed, der vel just paa Grund af sin Modenhed og Forstand er bleven sat ved Christierns Side, og det er lidet rimeligt, at han, der saa vel kjendte sin Herres Svagheder, skulde have tilladt sig en saadan Letsindighed.³⁾

Ved Gautes Død laa det nær for Kong Christiern at ville see hans Sæde besat med en dansk Mand, paa hvem han kunde stole, og hvem han kunde bruge. For ham og hans Fader var Erik en ønskelig Efterfølger af den oppositionelle Gaute. I Nidaros havde imidlertid Chorsbrødrene helt andre Tanker. De skrede til Valg paa sædvanlig Maade og kaarede en af sin egen Midte, Mag. Johannes Krabbe.

¹⁾ Finni Johannæi Hist. eccl. Isl. II. 250.

²⁾ Jo. Svaningii Christiernus Secundus, Francof. 1658 Lib. I cap. V. Sect. 4.

³⁾ Allerede Paludan Müller har (De første Konger af den Oldenborgske Slægt, 250), uden just at tale om Eriks paastaaede Andel i denne romantiske Historie, stærkt opponeret mod dens Troværdighed.

Denne, rimeligvis en Slægtning af den Kannik af samme Navn, der besøgte Conciliet i Basel og tilsidst blev Biskop af Skaalholt, begav sig strax afsted for at søge sin Confirmation, og for at skaffe sig Penge til de forestaaende store Udgifter satte han sig i Besiddelse af nogle i Nidaros og Bergen beroende Peterspenge, tilsammen 970 $\frac{1}{4}$ rhinske Gylden, som han da tog med sig til Udlandet.¹⁾ Om Mag. Johannes's Fortid kjendes kun, at han maa være den samme Chorsbroder af dette Navn, der forekommer 1494.²⁾

Christiern havde imidlertid ilet til sin Fader i Danmark, og denne skrev til Paven, den krigerske Julius II, samt til en af Cardinalerne, hvilke Skrivelser³⁾ Erik vistnok personlig medbragte til Rom. Brevene indeholdt, som i hin Tid sædvanligt, en Mængde uvederheftige Phraser og Fortællinger om de nordiske Forhold. Næst Ros over Erik kan man der læse om, at navnlig Norges Naboskab med Sverige og med de kjætterske Russer nødvendiggjorde netop en Mand som ham til Erkebiskop o. s. v. Ved at gjøre disse Skridt overtraadte Kong Hans sin Haandfæstning saa stærkt, som vel muligt. I dennes § 6⁴⁾ havde han nemlig med klare Ord forpligtet sig til ikke „at bevare sig med nogle Biskoppers eller andre Prælaters Valg med Skrivelse eller Bud til Rom“ o. s. v. Dette voldte dog, som man seer, ingen Betænkelighed, og hos Paven var man vis paa kun at møde Forekommenhed. Julius II udnævnte ogsaa ved Provisionsbulle af 16 August 1510 (altsaa omtrent tre Maaneder efter Gantes Død) Erik til Erkebiskop. Som sædvanligt i saadanne Tilfælde fortæller Paven, at han allerede i Gantes levende Live havde forbeholdt sig „for denne Gang“ Provision.⁵⁾ Indvielsen maa først have fundet Sted lidt senere.

Det maa have været en god Stund, inden Erik kom til sit Erkesæde. Den 21 Oct. 1510 forlangte Kong Christiern fra Akershuus

1) Dipl. Norv. V. No. 1016.

2) Dipl. Norv. V. No. 968.

3) Aarsberetn. fra Geheimearchivet I, 35 fgg.

4) Aarsb. fra Geheimearchivet II. 48.

5) Skrivelsen til Erik selv (Dipl. Norv. IV. No. 1052) er bevaret i (rigtignok mutileret) Original i det norske Rigsarchiv. Derhos Hayes en anden Skrivelse fra Paven af samme Datum, men i en forskjellig Form (Dipl. Norv. V. No. 1005). Af en Paategning paa førstnævnte sees, at Erik har betalt 124 Ducater „*asque* (o: *absque*) *annata*“; den angivne Sum er da *servitia minuta* til det pavelige Cancellie, *annata* derimod de sædvanlige 800 fl. til det pavelige Kammer.

i Brev til Domcapitlet i Throndhjem, at der skulde udrustes 60 værgtige Karle med Harnisk og Væрге af „deres By“ (der hørte under Erkebiskoppen) i Anledning af Ufreden med Sverige.¹⁾ Dette forudsætter, at Capitlet fremdeles regjerede, som i Ledigheden. Og endnu i Februar 1511 er Erik i Danmark, hvor han solgte sit Jordegods paa Langeland til sin Broder Henning.²⁾

Om den uheldige Medbeilers senere Skjebne vides Intet med fuld Vished, men jeg har dog ment at gjenfinde ham i den Johannes Krabbe, der siden indehavde Bestyrelsen af det kongelige Capel paa Tromsø, og som i 1529 formodedes at være død, hvorfor en Anden af Kongen fik Præsentation paa dette Beneficium.³⁾ Hvad Chorsbrødrene og med dem sikkert mange baade geistlige og verdslige Mænd i Norge have dømt om dette Overgreb, hvorved en dansk Mand paa retsstridig Maade sattes paa Erkesædet, der nu igjen i mere end et Aarhundrede (naar undtages den korte Episode efter Aslak Bolts Død) havde været beklædt af indfødte Prælater, kan man gjætte sig til. Tilfredse have de neppe været. Men der kjendes ikke noget Spor til, at Misnøiet gav sig tydeligt tilkjende. Man var jo vant til noget af hvert. Ganske faa Aar i Forveien var f. Ex. den uduelige Anders Muus fra Danmark bleven indtrængt paa Oslo Bispestol imod den af Capitlet valgte og af Erkebiskop Gaute confirmerede Nordmand Thorkel.

Selv har Erik senere med Styrke gjort gjeldende, at han meget mod sin Vilje og sit Ønske lod sig bevæge af Christiern til at modtage Erkebispedømmet.⁴⁾ Det bragte ham da ogsaa tilsidst kun Sorg og Ulykke. Men han var en dygtig og virksom Mand, som vistnok snart har forsonet sine nye Omgivelser. Domcapitlet gjorde han i 1514 en Indrømmelse, hvorpaa dettes Medlemmer sikkert have sat Priis, idet han tilstod dem Ret til selv at lade afstraffe dem, der paa deres Avlsgaarde forbrød sig imod Christenretten og at oppebære Bøderne, en Ret, de allerede besade, hvor det gjaldt Kronens Sager og Bøder.⁵⁾

Allerede i 1513 finde vi atter Erik i sit danske Fødeland. Det

1) Dipl. Norv. V. No. 1007.

2) Dipl. Norv. XV. No. 141.

3) Norske Rigsregistrarer I. 17.

4) Dipl. Norv. I. pag. 767.

5) Dipl. Norv. XI. No. 296.

var i Anledning af det nys indtrufne Thronskifte, at han som første norske Rigsraad indfandt sig der ved Forhandlingerne om den for begge Riger fælles Haandfæstning. Han mødte op med et Følge paa ikke mindre end 140 Mand og var nitten Uger fraværende fra sit Hjem. Under dette Besøg indlagde han sig Fortjenester af Literaturen ved at understøtte Udgivelsen af Saxo Grammaticus, hvorom Christiern Pederssøn selv vidner i Verkets Fortale.

I det følgende Aar 1514 mødte Erik med 120 Mand i Oslo, hvor han i Juli (29de?) kronede Christiern II; Fraværelsen medtog denne Gang ni Uger.¹⁾ Ved denne Leilighed søgte han at opnaa det ham tilkommende *subsidium pallii*, hvilket Kongen endog tænkte paa at skaffe ham fra Orknøerne, der fremdeles i Norge ansaaes som hørende under Nidaros's Provinds.²⁾

Ogsaa i det følgende Aar 1515 kaldtes Erik bort fra sit Sæde i politisk Ærinde. Han blev Formand for det Gesandtskab, der hentede Christiern II's Brud, Dronning Isabella, fra Nederlandene. Ved denne Færd skulle vi dog ikke opholde os nærmere. Afreisen fra Danmark foregik i Juni og 9 August holdt den nye Dronning sit Indtog i Kjøbenhavn, hvor Vielsen og Dronning Isabellas Kroning fandt Sted tre Dage senere. Mærkelig nok var ogsaa en verdslig norsk Rigsraad, Hr. Nils Henrikssøn af Østraat, hvem vi ovenfor have nævnt som gammel Modstander af Kongen, med paa dette Gesandtskab. Han maa have faaet den i Virkeligheden betydningsløse Titel af Norges Riges Hovmester i Anledning af denne Reise.³⁾ For Erik bleve disse Reiser, hvortil han ikke synes at have faaet Hjælp af Kongen, overordentlig kostbare.⁴⁾

Derefter fik han i nogle Aar Ro til Virksomhed i Nidaros. Han var ivrig for at fremme Udbedringer ved Domkirken, i hvilken hans Vaaben endnu minder herom. For imidlertid ret at drive paa disse Byggearbejder overtog han selv at være Værge for Kirkens Gods, men

¹⁾ Hvitfeld p. 1176.

²⁾ Dipl. Norv. I. No. 1042.

³⁾ Se mine Bemærkninger herom i Norsk hist. Tidsskr. III. 238. Allens Mening, at Nils Henrikssøn skulde være en dansk Rigsraad af Gyldenstjernernes Æt (De tre n. R. H. II. 211. 541) bortfalder, da Bricka (Dansk hist. Tidsskr. 4 R. V. 33) har paavist, at der dengang ikke eksisterede nogen dansk Rigsraad af dette Navn.

⁴⁾ Hvitfeld S. 1176.

dette havde senere, som bekjendt, den ulykkelige Følge, at Kirkens Eiendomme ved Reformationen betragtedes som en Del af Erkestolens og i Forening med dennes Gods inddroges under Kronen. Mange andre Planer optog ogsaa hans Sind, saasom Udnyttelsen af Norges metalliske Rigdomme og Gjenoptagelsen af Farten paa Grønland, men ved disse hans Forsætter skulde vi her ikke nærmere dvæle.

Bogtrykkerkunsten var nu et halvt Aarhundrede gammel, men endnu ikke udøvet for norske Formaal, endsige bragt i Udøvelse i vort Land. Erik er den første, som omend gennem fremmede Presser, lod Bøger trykke til særlig norsk Brug. Metropolitankirkerne og andre Domkirker havde andensteds, tildels ogsaa i Norden, ladet trykke Breviarier og Missaler, men for Norge var saadant endnu ikke skeet. Erik foranstaltede nu saadanne Bøger trykte for sin Kirkeprovinds, og til disse Arbejder benyttede han to af sine Kanniker, der begge siden bleve bekjendte nok i de følgende Aars Begivenheder. Breviariet besørgegedes nemlig af Hans Reff, en dansk Mand, der havde været i Dronning Christines Tjeneste og siden, senest 1515 var bleven Eriks Secretær og Medlem af Domcapitlet i Nidaros;¹⁾ det udkom i Octav i Paris 1519. Missalet udkom i Kjøbenhavn i Folio samme Aar. Med dette havde den Mand syslet, der siden skulde blive Eriks Eftermand, Mag. Olaf Engelbrektsøn. Bøgerne skulde benyttes over det hele Norge, og i Fortalen til Missalet loves dets Kjøbere 40 Dages Aflad, en Bevilgning, som enhver Biskop havde Ret til at meddele. Men foruden disse Bøger,²⁾ der virkelig saa Lyset, og som naturligvis ere vigtige Kilder til vor Liturgis Historie, paatænkte Erik gennem Hans Reff at udgive adskillige andre religiøse Bøger,³⁾ hvilket dog hindredes ved de følgende Aars Hændelser.

I Aaret 1517 var den mere end almindeligt frække Afladsagent og Industriridder, Johan Angelus Arcimboldus, kommen til Danmark som Leo X's *legatus a latere* for at indsamle Penge til Peterskirkens Bygning, en værdig Collega af Tezel, der samtidig hjemsøgte Tydsk-

¹⁾ Dipl. Norv. XIV. No. 207.

²⁾ Jeg maa her om dem henvise til Aarsberetn. fra det st. Kgl. Bibliothek I. 268 fgg., Nyerups hist.-stat. Skildring af Tilstanden i Danmark og Norge II. 449 fgg. samt nogle Bemærkninger af mig selv i Norsk hist. Tidsskrift IV. 491 fgg.

³⁾ Dipl. Norv. VII. No. 552.

land. Ogsaa i Norge skulde Afladshandel foregaa og blev ogsaa virkelig dreven, uden at vi dog kjende meget til de nærmere Omstændigheder herved. Fra Januar 1518 er der bevaret en udfyldt trykt Afladsblanket, udstedt i selve Arciboldus' Navn samt dateret fra Nidaros, og den, hvem Syndsforladelse her tilsiges, kaldes endog „*Ericus Walkendorf sacerdos*“.¹⁾ Men, ligesom Arcibold utvivlsomt aldrig personlig har været i Norge, kan denne Erik Walkendorf ikke være Erkebisp, men er formodentlig en yngre Navne af ham, der har været paa Besøg hos sin høie Frænde. I Aarene 1518—1520 færdedes en „Legat“ (naturligvis kun en underordnet Fuldmægtig for Arcibold) ved Navn Mag. Conradus stadig i Bergen, hvor han et Par Gange var Gjæst paa Slottet hos Jørgen Hansen, til hvem han oftere solgte de Naturalpræstationer, Sølv, Sengklæder, Talg fra Færøerne, som han fik Fingre i.²⁾ Christiern II gav Befaling til at arrestere Legatens Bytte i Bergen, og der beslaglagdes virkelig Værdier af halvfjerde hundrede Mark.³⁾ Fra Rom af kom 1520 streng Ordre til Erkebisp om at drage Omsorg for, at alt, hvad der i Norge var samlet til Peterskirken, rigtig maatte blive indsendt, men dette har neppe ført til noget.⁴⁾ Hvad der giver denne sidste romerske Udpresning i vort Land en særlig Interesse, er, at den berømte svenske Forfatter Olaus Magnus i denne Anledning synes at være kommen til Throndhjem og at have gjort Reiser i det nordlige og vestlige Norge, som det maa antages paa Arcibolds Vegne, da han vides at have været i dennes Tjeneste. Flere Bemærkninger om vort Land i hans store latinske Verk skyldes aabenbart denne Reise sin Tilblivelse. Man seer, at han maa have staaet i Forbindelse med Chorsbroderen Henrik Nilsson, Righovmesterens uægte Søn, og han har naturligvis ogsaa gjort Bekjendtskab med Erkebisp.⁵⁾ Afladshandlerne skulde foruden at samle Penge ogsaa gaa paa Jagt efter

1) Dipl. Norv. VII. No. 547.

2) Norske Regnskaber og Jordebøger, udg. af Huitfeldt-Kaas I. paa mange Steder, see Registret.

3) Allen, De tre nord. R. III./I. 72.

4) Dipl. Norv. VI. No. 572 fgg.

5) Nærmere herom i Karl Ahlenius' Verk: Olaus Magnus o. s. v. Upsala 1895. S. 42 fgg. I sit Verk Hist. gentt. Septentr. Romæ 1555, p. 734 omtaler Olaus et ellers ikke bekjendt Brev fra Erkebiskop Erik til Leo X tildels af naturhistorisk Indhold.

gamle Haandskrifter. Man har en Beretning om et saadant i Nidaros, en Codex af (hele?) Livius, som man har tænkt sig bortført ved denne Leilighed. Men Fortællingen er usandsynlig og i ethvert Fald ubevislig.¹⁾

Vi have allerede omtalt, at Christiern i 1510 forlangte en Udrustning af 60 Mand fra Erkestolen til Krig mod Sverige. Senere bleve Fordringerne og Byrderne endnu meget større, men det maa dog erindres, at Erkebisp tillige var Kronens Lensmand for store Strækninger af sit Stift. Han havde (dog ikke afgiftsfrit) det meste af Thrøndelagen, ligesom allerede Gaute havde faaet det, ja synes ogsaa at have haft Vardøhuus Len.²⁾ Men i 1517 maatte han til en Begyndelse finde sig i at laane Kongen 800 Lod forgyldt og 800 Lod uforgyldt Sølv, rigtignok mod at faa Helgeland som Pant.³⁾ I 1519, da Kongen anstrengte sig til det yderste for omsider at undertvinge Sverige gennem en afgjørende Kamp, blev hele Norge beskattet med en Strengthed, som vistnok hidtil var omtrent ukjendt.⁴⁾ At Erkebiskoppen selv maatte faa dette at føle, siger sig selv. Først paalagdes det ham at udruste 160 Mand til Krigen, men saavel han, som de øvrige Biskopper og verdslige Høvdinger, kom i Stedet for at stille Tropper til at betale Penge. Paa Eriks Part alene faldt en Sum af 9000 Mark i rede Penge.⁵⁾ Samtidig havde Erkebiskoppen i Forening med Righovmesteren Hr. Nils Henrikssøn taget activ Del i Grændsekrigen og sendt Krigsfolk ind i Jemteland, som dog vare slagte af de Svenske.⁶⁾

Man seer, at Erkestolen maa have haft overmaade mange Tjenere at underholde og deriblandt mange væbnede Mænd. Det er at beklage, at Kilderne yde liden Oplysning om dette vigtige Forhold. Imidlertid skimte flere mærkelige Ting frem af de tilfældigt bevarede Vidnesbyrd. En saadan Oplysning er det, at Erik Walkendorff, ganske i Lighed med hvad vi vide om Erkebiskoppen i Lund navnlig i hans

1) Allen, De tre nord. Riger II, 411. I Catalogen over de Bøger, som Throndhjems Domcapitel efter Reformationen besad, nævnes Livius.

2) Behrman, Chr. II.s Historie II. 155.

3) Dipl. Norv. III. No. 1072, smnlgn. VIII. pag. 577.

4) Skattemandtallet for Erkestiftet og Bergens Stift findes i Norske Regnskaber og Jordebøger, udg. af H. J. Huitfeldt-Kaas II. 37—258.

5) Allen, De tre n. R. III./I. 143—144.

6) Dipl. Norv. I. No. 1054.

Egenskab af Herre over Bornholm, har havt under sig en Art Adel, der kaldtes „St. Olafs, den hellige Kirkes og vore frie Mænd“, og vare forlenede med Gaarde af Erkesædets Gods. Man har Besked om Breve, hvorved han forundte disse sine „Frimænd“ og deres ægte Børn „til evig Tid Skjold og Hjelm“, det vil sige nobiliterede dem. Kun Skade, at vi ikke vide, om han er den første Erkebiskop, der har gjort dette, eller om det var et Institut, han har arvet efter sine Forgjængere.¹⁾ Sin Adkomst til en saadan Rettighed maa han vel have søgt i den i „Sættargerden“, der jo igjen var gjeldende Lov siden 1458, indrømmede Ret til at holde hundrede Frimænd. De fleste af disse havde Navn af Sædesvende og vare som senere skal omtales skattefrie for sin egen og flere andre Personer.

De Ydelser, som Kongen fordrede af Erkebisen, vare vistnok svære, men havde været overkommelige. Men samtidig havde andre og værre Omstændigheder beredet Erik Walkendorff de største Vanskeligheder, Prøvelser og Ulykker. Han fik at føle, hvad det var for en Herre, han saa længe havde tjent.

Christiern den andens lave og feige Sjæl, hvem intet Forsvar er istand til at redde fra en streng Dom, gav sig særlig tilkjende i en Tilbøielighed til at drage slette og lurvede Mennesker frem og unde dem Indflydelse. Fornemmelig var han paa en sælsom Maade behersket af „Sigbrit Moder“, hvis Magt snarere steg, end formindskedes efter Datterens Død. Hun forstod at bringe sine Tilhængere op og det ogsaa i det hende fra gammel Tid af velbekjendte Norge. En af de værste af hendes derværende Venner var Magister Hans Mule fra Fyen, der gjordes til Befalingsmand paa Akershuus og snart kastede sine Øine paa Oslo Bispestol.

Efter Datterens Død vendte Sigbrits Harme sig særlig mod Erik Walkendorf, ham, hvem senere, som vi have hørt, det uvederheftige Folkesnak siden beskyldte for at have indledet Dyvekes Forhold til Kongen. Hun tillagde Erik Skylden for Dyvekes Død. Selvfølgelig har hun ikke mistænkt Erkebisen for at have været Giftblander eller at have efterstræbt Dyvekes Liv. Men hun vidste, at Erik i Nederlandene

¹⁾ Alt, hvad herom vides, har jeg samlet i min Afhandling om Erkestolens Sædesvende og Frimænd. Norsk hist. Tidsskr. 3 R. I, 1—27 fgg.

havde lovet Dronning Isabellas Familie at gjøre alt muligt for at faa Dyveke fjernet, og kjendte vistnok ogsaa, at man i Dronningens Hjemland havde slaaet paa, at Frillen skulde bort enten med det gode eller onde, og at man i Nødsfald vilde spille hende „*une grande finesse*.“ Da saa Dyveke kom af Dage paa en mystisk Maade, maa Sigbrit have gjort sig sine egne Tanker om denne Sags Sammenhæng. Hun har meent, at Erik har sat ondt for hende i Nederlandene, og han skulde føle hendes Hevn.¹⁾

Hans Mule blev hendes fornemste Redskab. I de under Akershuus hørende Len havde Erkestolen ikke smaa Besiddelser, og dens Tjenere vare aldrig sikre paa de Kanter, endog Pilegrimene, der endnu søgte til St. Olafs Helligdom, bleve mishandlede. Herover klager Erik allerede i Marts 1519 til sin Konge,²⁾ men det frugtede Intet, og ligesaa lidt havde en fornyet Henvendelse i Slutningen af samme Aar nogen Virkning. Hans Mule opførte sig som et Slags norsk Statholder, ja synes endog virkelig at have faaet en Fuldmagt som saadan af Christiern.³⁾

Nogen Tid forløb paa denne Maade, indtil Erik besluttede sig til at forlade sit Sæde for at søge Opreisning. Den 16 Mai 1521 gav han (endnu i Trondhjem) Mag. Olaf Engelbrektssøn, der nu var Decanus i Capitlet og Officialis, sin Kvittering for rigtigt Regnskab over alle Oppebørsler⁴⁾ og ikke længe efter forlod han Landet. Det er et smukt Træk, at han før sin Afreise havde draget Omsorg for Midler til fortsat Arbejde paa Domkirken.⁵⁾

I Slutningen af Juni 1521 møde vi ham i Amsterdam, og hvem traf han der sammen med? Med selve Kong Christiern, uden at nogen af de to havde Anelse om, at de skulde mødes her. Efter hans egen Paastand, der ikke kan forkastes, havde det været Erkebiskoppens Mening at reise til Danmark, vistnok for at søge Bistand hos Rigsraadet, men Storm og Uveir havde drevet ham til Holland. I Amster-

¹⁾ Det Meste, af hvad der vides om Sigbrit og Dyveke, vil findes samlet i Allens og Paludan-Müllers Verker, senere har jeg selv efter Kilderne leveret en Afhandling om disse to Kvinder i „Folkevennen“ 1894. S. 269—291.

²⁾ Dipl. Norv. I. No. 1054.

³⁾ Finni Joh. Hist. eccl. Isl. IV. 204 (i et Brev fra Erik selv.)

⁴⁾ Dipl. Norv. I. No. 1058.

⁵⁾ Dipl. Norv. IV. No. 1080.

dam var han allerede bleven behandlet haanlig af Sigbrits raa Broder og Søster. At Christiern II vilde gribe til ligefrem Vold imod sin gamle tro Tjener, kan ikke forundre. Han forlangte Bistand af Amsterdams Øvrighed til at gribe Erik, men fik Afslag.¹⁾ Kongen fnysede af Vrede og reiste nu Beskyldninger mod Erik om, at han skulde have plyndret Domkirkens Skatte, ligesom han i en senere Samtale forlangte, at Erkebiskoppen skulde forpligte sig til ikke at søge Ret andens end i Danmark, det vil sige fremfor alt ikke i Rom. Heri kunde Erik naturligvis ikke indvilge. De engang saa nær forbundne Herrer skiltes altsaa, idet Kongen drog hjem til Danmark. Men hans Beskyldninger mod Erik for Forgribelse paa Domkirkens Eiendom bleve paa det grundigste gjendrevne. Kannikerne i Throndhjem afgave Erklæring om, at de Klenodier, som Kirken eiede, da „Kongen sendte dem Erik Walkendorf til Formand,“ vare i bedste Behold, ja endog forbedrede og forøgede. Paa Erkebispegaarden savnedes Intet, til Domkirkens Bygning var der leveret Penge, og Capitlets Medlemmer havde ikke vidst andet, end at Erik, da han drog bort, havde til Hensigt at reise til Danmark.²⁾ Paa lignende Maade udtalte sig Hr. Nils Henriksøn paa Østraat (i en endnu utrykt Skrivelse). Dette er saameget mere at lægge Mærke til, som der senere oplystes, at der havde været nogen Misforstaaelse tilstede mellem Erkebispem og Hr. Nils, foranlediget ved en af den førstes Tjenere.³⁾

En Tid opholdt nu Erik sig i Bispestaden Utrecht. Herfra skrev han (28 August 1521) til det danske Rigsraad og klagede sin Nød, men da dette ikke førte til noget, besluttede han sig endelig til at drage til Rom. Han laante Penge til Reisen og pantsatte nogle af sine medbragte Eiendele, opsatte nogle testamentariske Bestemmelser og drog saa afsted henimod Midten af November. Den 2 Februar

1) En hidtil ikke paaagtet, og idetmindste delvis urigtig Fortælling herom findes i Stegmanns Hanseatische Chronik (Scr. rerr. Prussicarum V. 520.) Her hedder det: „Anno 1521 sendte Kongen Bud til Erkebispem af Throndhjem, at han skulde komme til ham, men han blev hemmelig advaret og undveg til Amsterdam. Da Kongen fik dette at vide, forklædte han sig selv sjette i Kjøbmandsklæder og kom til Amsterdam til Erkebispens Herberg som en ubekjendt Kjøbmand. Til stor Lykke var Erkebispem ikke tilstede og fik Leilighed til at søge Beskyttelse hos Geistligheden, saa at Kongen ikke fik fat paa ham.“

2) Dipl. Norv. IV. No. 1080.

3) Dipl. Norv. VII. pag. 657.

naaede han Rom. Medens han var underveis, var Pave Leo X død og Hollænderen Hadrian, tidligere Professor i Løwen og Carl V's Lærer, derpaa spansk Biskop og Cardinal, valgt til hans Eftermand. Den nye Pave var en personlig Bekjendt af Erkebiskoppen fra dennes Gesandtskab i 1515, men kom først ud paa Høsten til sit Sæde og var for det første optagen af andre Sager. Erik skrev Breve til det danske Rigsraad og en lang latinsk Redegjørelse til Paven. Disse Breve ere vistnok nu interessante historiske Actstykker, men de udrettede Intet for ham selv, der allerede inden Aarets Udgang afgik ved Døden i Rom den 28 November 1522.

Han havde i sit sidste Aar gjort Bekjendtskab med en tydsk Videnskabsmand, der har skjænket ham en smuk Omtale i et af sine Verker. Dette var Polyhistoren Jacob Ziegler, der af Erik modtog Meddelelser til sit Verk Schondia og udtaler sig saaledes om denne: „Han syntes at ville faa mange Forhold i sit Hjem ordnede ved paveleg Autoritet, men døde forinden som en ærværdig Olding, der endog blot ved sit klare Aasyn lagde for Dagen sin ærlige Sjel.“¹⁾ Ziegler var ikke den eneste Fremmede, af hvem Erik Walkendorf er bleven rost.²⁾

Vi skulle ikke nærmere gaa ind paa alle de Forhandlinger og Forviklinger, der opstode i Anledning af hans Efterladenskaber og Bo. Hans Eftermand har sikkert tilegnet sig noget af, hvad Erik efterlod, men tillige betalt flere Poster af hans Gjæld, og en Erkebiskops personlige Eiendom var vist ikke altid let at adskille fra hans Embedes.³⁾ Broderen Henning skrev i 1529 et hidsigt Brev om disse Anliggender,⁴⁾ men har neppe opnaaet noget derved. Et Vicarie, som Erik havde stiftet i Throndhjems Domkirke, lykkedes det dog Familien at tilegne sig, efterat Reformationen var indført.⁵⁾

1) Videbatur multa super domesticis rebus constituere ex Pontificis autoritate velle, verum moritur infectis rebus senex quidem venerabilis et qui ipso oris habitu serene testaretur animi innocentiam. (Jacobi Ziegleri Schondia, udg. paany af H. Hildebrand i Geografiska Sektionens Tidskrift I. Om Ziegler see v. Günther, Jakob Z. ein bayerischer Geograph u. Mathematiker, Ansbach u. Leipzig 1896 og om den urigtige Mening, at Z. skulde have besøgt Norge og Norden L. Daae i Norsk hist. Tidsskr. 2 R. VI. 331 fgg.)

2) See saaledes Dipl. Norv. VII. No. 568, 573..

3) Dipl. Norv. VII. No. 632. VIII. No. 567 o. fl. St.

4) Dipl. Norv. XII. No. 431.

5) Schöning, Throndhjems Domkirke 239.